

Робота Департаменту аграрної політики, продовольства та земельних відносин Одеської обласної державної адміністрації за 2021 рік

Минулий рік видався сприятливим для агротоваровиробників області. За даними Головного управління статистики індекс сільськогосподарської продукції у 2021 році зріс у порівнянні з аналогічним періодом минулого року і становив 190,1%, у тому числі в рослинництві він склав 210,2%, тваринництві – 92,8%.

У 2021 році зібрано 5245,2 тис. тонн зерна, при врожайності зернових культур 42,7 ц/га, в тому числі 2731 тис. тонн пшениці, при врожайності 40,5 ц/га, 1560,2 тис. тонн ячменю, при врожайності 42,0 ц/га, 300,8 тис. тонн ріпаку, при врожайності 25,3 ц/га, 952,2 тис. тонн соняшнику, при врожайності 23,5 ц/га, 331 тис. тонн картоплі, при врожайності 125,5 ц/га, 234,8 тис. тонн овочів, при врожайності 156,4 ц/га, 85,8 тис. тонн плодів та ягід та 142 тис. тонн винограду.

Область вперше в своїй історії пододала 5 млн рубіж по валовому збору зернових та збрала майже 1,3 млн тонн олійних культур, що теж є найкращим показником за всю її історію.

Валові збори картоплі та овочів практично забезпечують потреби населення в зазначених продуктах споживання.

Через несприятливі погодні умови на 16,4% зменшилось виробництво винограду.

У 2021 році в усіх категоріях господарств вироблено 46,7 тис. тонн м'яса, що на 14,3% менше ніж рік назад, молока – 290,9 тис. тонн, що на 6,0% менше, яєць – 137,1 млн шт., що на 22,0% менше, вовни - 695 тонн, що на 7,5% менше минулого року.

Виробництво основних видів продукції тваринництва

Найменування	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021
М'ясо (у забійній вазі) тис.т	88,4	51,2	45,6	73,3	64,2	59,3	54,5	46,7
Молоко, тис. т	532,4	606,4	403,8	385,1	335,2	321,0	309,5	290,9
Яйця, млн. шт	656,8	684,3	584,5	355,1	251,8	204,5	175,7	137,1
Вовна, т	1181,0	1443,0	1456,0	1208,0	907,0	829,0	751,0	695,0

За останні 20 років виробництво м'яса скоротилось на 39%, молока на 42%, яєць на 73%, вовни на 37%.

Чисельність поголів'я великої рогатої худоби в усіх категоріях господарств становить 134,8 тис. голів, що на 2,6% менше, ніж торік, в тому числі поголів'я корів 83,0 тис. голів, що менше на 3,0%, свиней -123,1 тис. голів (на 7,5% менше), овець і кіз – 260,5 тис. голів (на 3,2% менше), птиці – 1823,1 тис. голів (на 17,5% менше).

Поголів'я тварин в Одеській області (тис. голів)

Найменування	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020	2021
ВРХ	419,8	278,0	182,5	188,6	154,8	145,7	138,4	134,8
в т.ч. корови	223,1	148,1	104,3	102,2	93,3	90,0	85,6	83,0

свині	409,4	375,8	385,1	367,0	173,0	150,4	133,1	123,1
Вівці та кози	420,3	374,8	398,3	360,0	118,8	293,2	269,2	260,5
Птиця свійська	7769,6	6664,9	5550,9	4943,9	3173,6	2624,5	2210,7	1823,1
в т.ч. с/г підприємства	1458,2	1354,7	1168,1	123,7	136,0	81,4	131,9	43,2

За 20 років поголів'я великої рогатої худоби скоротилося на 66%, в тому числі корів на 60%, свиней на 68%, овець та кіз на 20%, птиці на 66%.

Низькорентабельність та збитковість тваринництва негативно позначилися на стані галузі. Крім того, ситуацію усугубили посуха 2019-2020 років та інфекційні захворювання великої рогатої худоби на лейкоз і туберкульоз, свиней - на африканську чуму, птиці - на пташиний грип.

Із 5500 діючих суб'єктів господарювання розведенням великої рогатої худоби займаються 58 сільгосп підприємств, свиней - 49, овець - 42, птиці - 10, кролів - 2.

Збільшився рівень державної підтримки сільського господарства. У 2021 році він становив 316,6 млн грн, з них на рослинництво, за 3 напрямками, з державного бюджету було спрямовано 163 млн грн, на тваринництво, за 5 напрямками - 72,3 млн грн, на пільгове кредитування - 71,1 млн грн.

З обласного бюджету в межах Програми «Аграрна Одещина» на підтримку АПК у 2021 році спрямовано 13,0 млн грн, з них на рослинництво 9,4 млн грн, на тваринництво - 3,6 млн грн.

Незважаючи на це, рівень бюджетної підтримки тваринництва був недостатній щоб кардинально змінити ситуацію в галузі. Потрібні більш значні бюджетні асигнування щоб зупинити скорочення поголів'я всіх видів худоби та птиці, перш за все, поголів'я корів.

Щодо посівної кампанії під урожай 2022 року.

За оперативними даними посіяно 770,1 тис. га озимих на зерно, що становить 101,3% від прогнозу, в тому числі 520 тис. га озимої пшениці (96,3%) та 250 тис. га озимого ячменю (113,6%). Крім того, посіяно 120 тис. га озимого ріпаку, що становить 100% від прогнозу.

Агрометеорологічні умови для сівби і початкового розвитку озимих культур восени 2021 року склалися вкрай несприятливо. Переважна частина площ, відведених під посів була охоплена ґрунтовою посухою. П'ять районів: Одеський, Березівський, Ізмаїльський, Подільський та Роздільнянський вийшли на прогнозні показники площ посіву озимини. Господарства Болградського та Білгород-Дністровського району не досягли 6,2 тис. га та 2,4 тис. га озимих відповідно.

Господарства 3-ти із 7-ми районів області справилися з прогнозними показниками посіву озимого ріпаку. При цьому в Болградському районі засіяно ріпаком тільки 63% прогнозованих площ, в Одеському районі 75%.

Щодо проблемних питань, які необхідно вирішувати найближчим часом.

Подальше нарощування виробництва продукції рослинництва належить до пріоритетних завдань агротоваровиробників. Досягти цього можна тільки шляхом підвищення врожайності сільськогосподарських культур.

Одним із чинників, що безпосередньо впливають на врожайність є насінництво. Господарства області щорічно використовують для посіву близько 200 тис. тонн насіння зернових колосових культур, 4 тис. тонн насіння кукурудзи 2,5 тис. тонн соняшнику, 1,5 тис. тонн насіння інших сільськогосподарських культур.

36 господарств занесені до Державного реєстру виробників насіння і садивного матеріалу. Вони покликані забезпечувати потребу виробників у базовому насінні. Продуктивно працюють селекційні установи, серед них, широко відомі в Україні та світі - селекційно-генетичний інститут та інститут виноградарства і виноробства ім. В.Є. Таїрова.

Аналіз метеорологічних спостережень за останні 20 років свідчить, що природні умови в степовій зоні, куди відноситься Одеська область, помітно змінюються в бік посушливості.

Середньодобові температури повітря у весняно-літній період вирости на 1,5-2,0⁰С. Для прикладу, якщо у 2003-2005 роках середньодобова температура травня становила 17 ⁰С, то у 2018 році вже 18,6 ⁰С. У червні відповідно 19,5 ⁰С і 22,4 ⁰С. А це основні місяці формування врожаю.

З опадами спостерігається протилежна тенденція. У 2003-2005 роках у травні випадало 53,3 мм опадів, а у 2017-2019 роках всього 32,7 мм. За весь 2019 рік у нас випало 331 мм опадів, що є найнижчим показником за останні 20 років метеоспостережень.

На даний час кліматичні умови Одещини відповідають характеристикам помірно жаркого підпоясу субтропіків.

Очікується, що з 10 років на посушливі буде приходиться 6-7, а в подальшому ця цифра зросте до 8 років. Потепління спричинює значну зміну умов росту рослин, розвитку та формування продуктивності сільськогосподарських культур.

У зв'язку з цим продовольча безпека регіону залежатиме від того, наскільки ефективно адаптується сільське господарство до майбутніх агрокліматичних умов вирощування сільськогосподарських культур.

Допомогти аграріям у цьому може зрошення. В області нараховується 226,9 тис. га зрошуваних земель, що становить майже 11% ріллі. Потенціал зрошуваних земель значний, врожайність сільськогосподарських культур на поливі у 1,5-2 рази вище ніж на суходолі.

Зрозуміло, що ефективне використання потенційних можливостей зрошеного землеробства може слугувати надійним стабілізатором сільськогосподарського виробництва.

При цьому, із наявних 226,9 тис. га зрошуваних земель щорічно використовується для поливу тільки 30-40 тис. га, що становить 15-17% від можливого.

Необхідно реконструювати меліоративні системи на площі понад 100 тис. га, капітально відремонтувати понад 60 тис. га. Вже виготовлено проектно - кошторисну документацію на реконструкцію 12 державних меліоративних систем, вартість ремонтно-відновлюваних робіт становитиме понад 400 млн грн. Це виважений крок, адже кліматичні зміни роблять агровиробництво, без додаткового зрошення, малопродуктивним, а полив підвищує врожаї у 2-3 рази.

Під постійним контролем обласної державної адміністрації також питання збереження родючості ґрунтів, раціонального використання природних ресурсів, забезпечення продовольчої та екологічної безпеки мешканців регіону.

З цією метою активно впроваджуються сучасні ресурсо - та вологозберігаючі технології, нові сорти та гібриди сільськогосподарських культур, вдосконалені системи удобрення та захисту посівів від шкідників, хвороб і бур'янів. Збереження родючості ґрунтів є передумовою подальшого зростання виробництва продукції сільського господарства.

Стратегічно перспективним напрямком розвитку сільського господарства є органічне землеробство. Воно передбачає відмову від застосування антибіотиків, отрутохімікатів, мінеральних добрив, генно-модифікованих організмів, і як результат-отримання екологічно безпечної органічної продукції сільського господарства.

В Україні серед лідерів по виробництву органічної продукції - Одещина. Площа угідь на яких виробляється даний вид продукції перевищує 100 тис. га, що становить 4% від загального їх об'єму. Основний напрямок спеціалізації - це виробництво екологічно чистих зернових, зернобобових та олійних культур, в меншій кількості, але виробляється також екопродукція тваринництва та мед, плоди і ягоди.

До найбільш ефективних галузей аграрного виробництва в Одеській області традиційно відносяться виноградарство і виноробство. Вони відіграють важливу роль у соціально-економічному розвитку об'єднаних територіальних громад, забезпечують зайнятість великої кількості сільського населення, наповнюють коштами державний та місцеві бюджети, збільшують інвестиційну і туристичну привабливість регіону.

Площа виноградників у всіх категоріях господарств становить 25,4 тис. га, в тому числі у сільгоспідприємствах - 18,0 тис. га, в особистих підсобних господарствах населення - 7,4 тис. га.

Виноградарством займаються майже дві сотні сільгоспідприємств області. На протязі останніх десятиліть площа виноградників скоротилася у 2,5 рази, із 64 тис. га у 1985 році до 25,4 тис. га і продовжує скорочуватися.

Сільгосптоваровиробники майже перестали закладати молоді виноградники. Так у 2015 році посаджено всього 110 га виноградників, у 2016 році 70 га, у 2017 році 64 га, у 2018 році 58 га, у 2019 році 56 га, що недостатньо і негативно позначиться на перспективах виноградарства в недалекому майбутньому.

Середня тривалість життя промислових виноградників становить 20-25 років, тому для їх оновлення та підтримання високого рівня продуктивності необхідно щороку закладати не менше 1,0 тис. га молодих виноградників.

В області розміщено 49 виноробних підприємств на яких в сезон збирання та переробки винограду працює майже 6 тис. осіб. Виробляється біля 100 найменувань вин, у тому числі значна кількість марочних та сувенірних. Вина Одещини експортуються до багатьох країн світу, у тому числі у США, Німеччину, Францію, Ізраїль, Литву, Польщу та інші.

В галузі чимало невіршених питань, серед них:

- розробка системи компенсаційних виплат в разі неврожаю винограду в результаті посухи та інших форс-мажорних обставин;

- зниження податкового та адміністративного навантаження;
- вжиття заходів щодо захисту вітчизняних виноробів на внутрішньому ринку, насамперед встановлення мінімально обов'язкової частки вітчизняних вин в асортименті підприємств роздрібно́ї торгівлі та громадського харчування;
- прийняття державної програми фінансової та організаційної підтримки експорту української виноробної продукції;
- підготовка та прийняття законодавчих та нормативних актів щодо захисту прав інвесторів у багаторічні насадження;
- розробка та прийняття комплексної державної програми розвитку вітчизняного виноградарства та виноробства на найближчі 10-15 років.

Ці проблеми мають загальнодержавний характер і вирішувати їх необхідно на урядовому та законодавчому рівнях.